The background is a warm-toned, sepia-colored collage. It includes a leather-bound book with a textured cover, a magnifying glass with a metal handle, and various pieces of aged paper with handwritten text and maps. The overall aesthetic is that of an old, well-used study or library.

Ett studie inom IVAs projekt *Agenda för forskning*

KUNGL. INGENJÖRSVETENSKAPSAKADEMIEN (IVA)
är en fristående akademi med uppgift att främja tekniska
och ekonomiska vetenskaper samt näringslivets utveckling.
I samarbete med näringsliv och högskola initierar och föreslår
IVA åtgärder som stärker Sveriges industriella kompetens och
konkurrenskraft. För mer information om IVA och IVAs projekt,
se IVAs webbplats: www.iva.se.

Utgivare: Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), 2012
Box 5073, SE-102 42 Stockholm
Tfn: 08-791 29 00

IVA-R 475
ISSN: 1102-8254
ISBN: 978-91-7082-854-6

Layout: Pelle Isaksson & Anna Lindberg, IVA

Denna rapport finns att ladda ned som pdf-fil
via IVAs hemsida www.iva.se

Innehåll

1. Inledning	4
Uppdragets syfte	4
Metod och genomförande	5
Bortfall	5
Disposition.....	5
2. Vad gör kunskapsorganisationer framgångsrika?	6
Modeller för att skapa legitimitet.....	6
Att bygga från både praktisk och vetenskaplig legitimitet	7
Faktorer som avgör organisationernas förmåga att bygga en praktisk och vetenskaplig legitimitet	8
3. Resultat från fallstudierna	11
Så försöker de inomakademiska organisationerna säkra den praktiska legitimiteten	11
Så försöker de utomakademiska organisationerna säkra den vetenskapliga legitimiteten.....	15
4. Slutsatser från studien	17
Organisationer som bygger på en vetenskaplig och praktisk legitimitet är vanligen utomakademiska.....	17
Bristande organisatorisk struktur och bristande incitament är de viktigaste hindren för inomakademiska centra att kombinera en vetenskaplig och praktisk legitimitet.....	17
Modellen med utomakademiska organisationer har hunnit längre när det gäller att bygga på både en vetenskaplig och praktisk legitimitet	18
Bilaga 1: Information om organisationer som ingått i studien	19
Bilaga 2: Intervjupersoner	23
Fotnoter	24

I. Inledning

Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) driver sedan 2010 projektet Agenda för forskning. Projektet syftar till att stärka och utveckla den forsknings- och innovationspolitiska diskussionen i Sverige. En del i projektet handlar om hur man bäst kan öka den samhälleliga och praktiskt orienterade nyttan av forskningen och samtidigt öka den forskningsbaserade kunskapen inom politiken och samhället.

IVA anlät under 2011 konsultföretaget Kontigo för en studie av ett antal organisationer som hade det gemensamt att man eftersträvade just ett sådant nyttiggörande av samhällsforskningen och dess resultat. Syftet var att närmare analysera och kartlägga organisationerna när det gäller frågor som styrning och oberoende, vetenskaplig förankring samt resultat och tillämpning. De organisationer som studerades var främst myndigheter (eller myndighetsliknande organisationer) inrättade för att ta fram ett vetenskapligt kunskapsunderlag för politiskt beslutsfattande eller annan praktisk tillämpning, såsom Institutet för arbetsmarknadspolitisk forskning, Institutet för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar, Statens beredning för medicinsk utvärdering och Institutet för framtidsstudier. Även andra typer av organisationer, såsom Institutet för Samhälle, opinion och media inom Göteborgs universitet ingick dock i analysen.

Kontigo utgick i analysen av organisationerna från statsvetaren Bo Rothsteins modell för hur legitimitet skapas och noterade då att utmaningen i hög grad handlar om att kombinera en hög vetenskaplig legitimitet med någon form av legitimitet som främjar användbarhet och praktisk nytta. I de organisationer vi studerade kunde detta handla om det som Rothstein kallar professionell legitimitet, politisk legitimitet eller brukarlegitimitet. Vi såg också att det fanns ett antal andra frågor som föreföll att vara avgörande för organisationernas möjlighet att vara framgångsrika med sina uppgifter. Dessa var i flera fall mycket allmängiltiga:

1. Det behövs en tydlig avgränsning av det område man avser att studera med hjälp av organisationen ifråga. Organisationer med tydligt avgränsade uppdrag förefaller ha lättare att nå legitimitet, både inom forskningen och praktiken, än organisationer med vida och mer svåravgränsade uppdrag.

2. Det behövs en tydlig idé om vilken målgruppen är. Organisationer med en avgränsad och väl definierad målgrupp förefaller ha lättare att nå legitimitet hos denna än dem med mer vida och mer svåravgränsade målgrupper.

I andra fall handlade de mer specifikt om den här typen av organisationers förutsättningar:

1. Organisationernas oberoende handlar mindre om relationen till finansären och mera om hur organisationens möjligheter att formulera och besvara sina uppgifter säkerställs.
2. Den vetenskapliga anknytningen är avgörande, men det finns många sätt som den kan skapas på.
3. Dialogen med målgruppen förefaller central – men även denna kan skapas och utformas på olika sätt.

Uppdragets syfte

IVA har nu vänt sig till Kontigo med en förfrågan om att följa upp den första studien med en kompletterande studie. Fokus för den nya studien är forsknings- eller kunskapsorganisationer som kombinerar en *praktisk/professionell* och en *vetenskaplig legitimitet*, dvs. organisationer vars kunskap är tänkt att nyttiggöras och erkännas av en specifik yrkeskår, eller profession – till exempel inom socialtjänsten, vården eller skolan.

En utgångspunkt för studien är slutsatsen i den föregående rapporten, att det kan finnas olika sätt för att öka den professionella nyttan från den akademiska forskningen, till exempel i form av ett "oberoende institut" eller genom akademiska centrubildningar. En grundläggande fråga för studien handlar om vilka krav man kan och bör ställa på dessa oavsett organisationsform, givet att utgångspunkten är starkare och mer praktik- och professionsnära forskningsbaserad kunskap med hög legitimitet.

Huvudfrågorna för den nya studien är således:

- Hur ser en organisation som utgår från och som uppnår såväl en hög vetenskaplig som en hög praktisk/professionell legitimitet ut?
- Vad krävs av en sådan organisation?
- Kan denna typ av organisation skapas inom ramen för den "traditionella" akademien (eller kan ramarna för den traditionella akademien tolkas så att detta möjliggörs)?

TABELL 1: ORGANISATIONER SOM INGÅR I DENNA DELSTUDIE

Organisationer utanför akademien	Organisationer inom akademien
SBU – Kunskapscentrum för hälso- och sjukvården	KI: Osher centrum för integrativ medicin
VTI – Statens väg och transportforskningsinstitut	KTH: CTR – Centrum för trafikforskning
IFAU – Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering	Linnéuniversitetet – Linnaeus University Centre for Labour Market and Discrimination Studies
Folkhälsoinstitutet	Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet (SORAD)
Skolverket, Skolutvecklingsavdelningen	Pedagogisk Institut, Oslo universitet.

- Vad (om något) skiljer de myndighetsorganiserade instituten från olika centrumbildningar inom akademien när det gäller deras förmåga att skapa relevant och vetenskapligt förankrad kunskap för en profession?

Metod och genomförande

För att besvara de frågor som beskrivits ovan har Kontigo tillsammans med uppdragsgivaren valt ut ett antal kunskapssökande organisationer som fått fungera som fallstudier.

Det kan dock vara viktigt att klara ut begreppen något först, då flera olika typer av begrepp för att beskriva de aktuella organisationerna har förekommit, både i vår tidigare studie och i andra studier. Bland de studerade organisationerna återfinns på en övergripande nivå två typer:

1. Organisationer inom akademien – centrumbildningar, institutioner eller liknande som formellt utgör en del av universitet eller högskolor
2. Organisationer utom akademien – organisationer som formellt inte utgör en del av universitet eller högskolor

Syftet har varit att åtminstone indirekt jämföra de två olika typerna av organisationer för att se hur de agerar för att nå framgång och legitimitet, i synnerhet när det gäller att skapa praktisk nytta från forskning. Kontigo har för studien genomfört ett antal intervjuer med forskningsledare och forskare vid de olika organisationerna. För en lista över samtliga intervjupersoner se bilaga 2. Kontigo har även tagit del av offentliga dokument om respektive organisation rörande inriktning och uppdrag samt kring vilken typ av resultat som organisationerna producerar.

I tabell 1 sammanställs de organisationer som ingår i studien. För närmare beskrivning av aktörerna se bilaga 1.

Vi har även inkluderat material från den tidigare studien i analysen i denna rapport. Det betyder att intervjuer med företrädare för ytterligare fem organisationer kan sägas utgöra ett underlag för rapporten.

Dessa är således Institutet för arbetsmarknadspolitisk forskning, Institutet för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar, Statens beredning för medicinsk utvärdering, Institutet för framtidsstudier samt Institutet för Samhälle, opinion och media inom Göteborgs universitet.

Bortfall

Kontigo hade som ambition att, utöver intervjuer med forskningsledare vid respektive organisation, även genomföra gruppintervjuer med forskare eller doktorander vid dessa. Detta har dock visat sig svårt att få till stånd, främst på grund av tidsbrist hos de tilltänkta intervjupersonerna och uppdragets sammanfallande med sommar och semestrar. Ett antal aktörer har inte återkommit med förslag på tid för intervju, detta trots upprepade försök att nå dem. Kontigo har i dessa fall försökt att komplettera materialet med ytterligare desk research, men i det fall ingen representant från den tilltänkta organisationen har visat intresse för att delta i studien har vi tvingats stryka denna organisation som fallstudie. Tabell 1 redovisar således den slutliga förteckningen över de organisationer som inkluderas i denna studie, utöver dem som ingick i den föregående rapporten.

Disposition

I kapitel 2 beskrivs det teoretiska ramverket och analysmodellen för studien.

I kapitel 3 görs en genomgång av de fallstudier som legat till grund för undersökningen.

I kapitel 4 görs en analys och vi ger rekommendationer inför det framtida arbetet med att etablera kunskapsproducerande organisationer som både når hög praktisk och vetenskaplig legitimitet.

2. Vad gör kunskapsorganisationer framgångsrika?

I detta kapitel redogör vi för det teoretiska ramverket för studien samt beskriver den analysmodell som kommer att användas för fallstudierna och därigenom för att söka besvara frågeställningarna för studien.

Modeller för att skapa legitimitet

Statsvetaren Bo Rothstein identifierar ett antal grundmodeller för hur legitimitet inom olika organisationer kan skapas (Rothstein (2010) *Vad bör staten göra? Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*. Stockholm: SNS Förlag, S. 135 ff). Modellerna syftar till att beskriva och förklara hur staten – egentligen statens förvaltning – kan skapa och bygga legitimitet för sin roll och sina handlingar. I den förra rapporten till IVA konstaterade Kontigo att Rothsteins modeller, något förenklat, också kan förklara den roll som dessa organisationer spelar inom olika politikområden och hur dessa organisationer bygger sin legitimitet i denna roll.

Vi menar att alla dessa organisationer söker en vetenskaplig legitimitet. Det vill säga organisationerna har kommit till för att stödja statens (förvaltningens) behov av att legitimera sin verksamhet och sina handlingar på en vetenskaplig grund. Det som gör dem speciella är att de kombinerar denna vetenskapliga legitimitet med att också söka någon form av praktisk legitimitet (vårt begrepp).

Det handlar således om att hitta modeller för att bygga upp organisationernas legitimitet med både en vetenskaplig och en praktisk grund. Figuren 1 illustrerar denna princip.

Den praktiska legitimiteten kan, med utgångspunkt i Rothsteins modell, i sin tur sökas på olika grunder, till exempel en legal grund, en professionell grund, en politisk grund eller på brukargrund.

Olika modeller för att bygga praktisk legitimitet

Låt oss därför bara kort rekapitulera innebörden i hur vi ser på Rothsteins fyra legitimitetsmodeller i detta sammanhang.

Politisk legitimitet

Den politiska legitimitetsmodellen utgår från att statens legitimitet säkerställs genom att de demokratiskt

valda politikerna är direkt involverade i statens beslut, på olika nivåer. Politikernas legitimitet och förmåga att representera medborgarna blir då också det som garanterar statens och statsförvaltningens legitimitet. Fördelarna är förstås en tydlig demokratisk legitimitet, medan nackdelarna främst är praktiska.

Den politiskt legitimerade organisationen är således den där politiken har ett direkt inflytande över dess verksamhet. Att kombinera en politiskt legitimerad organisation med en vetenskapligt legitimerad rymmer sannolikt också stora utmaningar. Den vetenskapliga legitimiteten handlar ju delvis om att frigöra sig från den politiska styrningen, varför det sannolikt finns en inneboende konflikt i just denna typ av kombination.

Legal legitimitet

Legal legitimitet, eller den legalbyråkratiska modellen, utgår från att statsförvaltningens förhållande till medborgarna styrs av precisa, enhetliga och stabila regler. Tillämpningen av reglerna vilar på statens tjänstemän och legitimiteten för staten bygger på att dessa tjänstemän är opartiska, neutrala och inte faller offer för korruption. I denna modell skapas legitimiteten för statens makt genom tillämpningen av ett rättvist och juste regelverk.

Denna legitimitetsform är sannolikt lättare att kombinera med en vetenskaplig legitimitet. Legitimitetsformerna delar synen på den objektiva grundvalen för statens legitimitet. Såväl vetenskapen som den legala byråkratin kan enligt detta synsätt, båda göras oåtkomliga för särintressen och korruption.

Professionell legitimitet

Professionell legitimitet eller den professionella modellen grundar sig på specialistkompetensen hos specifika och legitimerade yrkeskåarer. Dessa utgörs av människor med en viss utbildning som utifrån vetenskapligt belagda kunskaper och på basis av en specifik yrkesetik har rätt att fatta beslut på eget ansvar. Yrkeskåaren är beroende av staten upprätthåller medborgarnas förtroende för dem, samtidigt som staten är beroende av yrkeskåarens kunskaper och måste lita till att de fattar rätt beslut. Detta begränsar statens egen handlingsförmåga inom yrkeskåarens arbetsområde. En förutsättning för att den professionella modellen ska fungera i praktiken är att den vetenskapliga kun-

FIGUR 1: ORGANISATIONERNA BYGGER SIN LEGITIMITET BÅDE PÅ EN VETENSKAPLIG OCH EN PRAKTISK GRUND

skapen är tillräckligt konkret för att vara tillämpbar i det enskilda fallet.

Brukarlegitimitet, eller den brukarorienterade modellen bygger på att de medborgare som påverkas av en viss fråga också har stort inflytande över besluten. I praktiken kan detta ske genom att de själva, eller tillsammans med förvaltningarna, utformar verksamheten så att det passar dem själva och deras behov. Legitimiteten förutsätter ett aktivt deltagande från medborgarna, eftersom den bygger på att medborgarna själva har avgjort statens agerande.

Avgörande för modellens framgång torde vara systemens förmåga att inkludera och rättvist avgränsa de berörda medborgarna (brukarna). En allt för snäv avgränsning leder förstås till att statens legitimitet minskar då den istället kan anses ha tagit ombord ett särintresse.

Här finns sannolikt en intressant dynamik mellan brukarlegitimitet och en vetenskaplig modell. Nyare och mer radikal samhällsforskning kan på många sätt sägas utgå just från en brukarlegitimitetsmodell, men de organisatoriska exemplen på en sådan kombination torde dock ännu vara ganska få.

Modell för vetenskaplig legitimitet

Den vetenskapliga modellen bygger på att statens maktutövning stöds av vetenskapligt belagda data. Legitimiteten i denna modell bygger på att den kunskap som produceras har tagits fram med vetenskapliga metoder, är möjlig att reproducera och kontrollera i öppna granskningar, erkänns som god vetenskap av andra forskare och att resultaten är kollektiva nyttigheter som står alla fritt att använda och dra nytta av. Den vetenskapliga friheten, där forskarna själva har mandat att avgöra vad som är de mest intressanta

FIGUR 2: FYRA VÄGAR ATT BYGGA EN "PRAKTISK" LEGITIMITET FÖR SAMHÄLLET'S FÖRVALTNING OCH ORGANISATIONER

forskningsområdena, är närmast en del i den vetenskapliga metoden och bidrar i sig till forskningsresultatens trovärdighet.

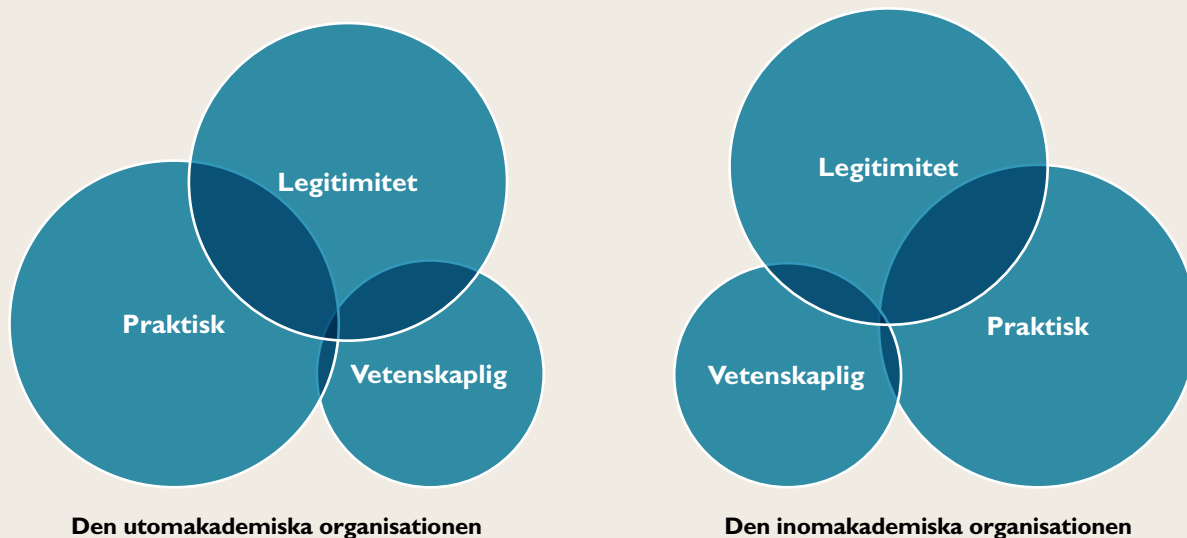
Att bygga från både praktisk och vetenskaplig legitimitet

Kontigoss slutsats från den föregående studien var att organisationernas legitimitet var beroende av att finna en avvägning mellan både en vetenskaplig legitimitet och en praktisk legitimitet. Vi såg också att den praktiska legitimiteten kunde anta olika former, enligt Rothsteins idealtyper.

Utgångspunkten för denna studie är att undersöka organisationer som arbetar inom eller utom akademien med avseende på hur de bygger upp sin vetenskapliga och praktiska legitimitet. Hur denna uppbyggnad i praktiken sker och ser ut måste variera beroende på uppgiften och frågorna. Det finns ingen optimal konstruktion som kan sägas gälla för alla områden eller organisationer, utan den rätta blandningen av vetenskaplig och praktisk legitimitet är snarast att betrakta som kontextuell. Det vill säga, det finns sannolikt ett större behov av en vetenskaplig legitimitet i organisationer vars kunskapsfält i huvudsak återfinns inom naturvetenskaperna än i dem vars kunskapsfält är mer samhällsvetenskapligt orienterade. Därför kommer den optimala grunden för organisationens legitimitet att variera beroende frågeställningar och ämnesområde.

Då studien utgår från befintliga organisationer, snarare än från ämnesområden och frågeställningar, spelar också organisationernas faktiska organisatoriska hemvist i utgångsläget en stor roll för hur deras försök

FIGUR 3: UTMANINGARNA ATT BYGGA EN PRAKTISK OCH VETENSKAPLIG LEGITIMITET SER SANNOLIKT OLIKA UT FÖR OLIKA ORGANISATIONER

att bygga vidare på de två legitimitetsgrunderna kommer att se ut. Den inomakademiska organisationen har sannolikt en mer grundad vetenskaplig legitimitet än den som verkar utom akademien. Den organisation som verkar utom akademien har sannolikt istället närmare till den praktiska legitimitetens bas än den inomakademiska. Därmed inte sagt att inte den inomakademiska organisationen också behöver arbeta aktivt med sin vetenskapliga legitimitet och vice versa för den utomakademiska organisationen.

Detta betyder att utmaningen för den inomakademiska organisationen sannolikt handlar om att stärka den praktiska legitimiteten, medan utmaningen för den utomakademiska sannolikt är den omvända, dvs. att stärka den vetenskapliga legitimiteten.

Faktorer som avgör organisationernas förmåga att bygga en praktisk och vetenskaplig legitimitet

Utifrån den förra studien kan vi konstatera att en organisations praktiska och vetenskapliga legitimitet är beroende av ett flertal olika faktorer. Vi har här tagit fasta på organisationernas olika utgångsläge och studerar först faktorerna som krävs för den inomakademiska organisationens möjligheter att stärka sin praktiska legitimitet. Därefter väljer vi att fokusera de utomakademiska organisationerna och vad som krävs för dem när det gäller att stärka deras vetenskapliga legitimitet.

Nedan beskrivs de faktorer som Kontigo ser som viktiga för att stärka en praktisk legitimitet respektive en vetenskaplig legitimitet och som vi därför har valt att undersöka i våra fallstudier av ett antal organisationer inom respektive utom akademien.

Kritiska faktorer för att stärka den inomakademiska organisationens praktiska legitimitet

Kontigo identifierar preliminärt fyra olika kritiska faktorer för att stärka den inomakademiska organisationens praktiska legitimitet:

1. Formuleringen av avgränsade frågor med en praktisk utgångspunkt
2. Bygga och konstituera den praktiska legitimiteten
3. Utvecklade relationer till målgruppen
4. Utvecklade incitamentsstrukturer för individer och organisationen

En viktig faktor för att stärka den inomakademiska organisationens praktiska legitimitet är att utveckla *dess förmåga att formulera praktiskt relevanta frågor*. Den akademiska organisationen är vanligen bra på att formulera (och besvara) de vetenskapliga frågorna, men ofta mindre van att formulera och avgränsa praktiskt orienterade frågeställningar.

Sannolikt kan detta bara ske genom att det i organisationernas arbetsmetoder skapas ett utrymme för praktiken att på ett eller annat sätt delta i formuleringen av relevanta frågor. Avgörande för framgången är förmågan att formulera frågor som upplevs relevanta både från en vetenskaplig och från en praktisk horisont. Sannolikt ökar möjligheten att åstadkomma en sådan gemensam problemformulering om frågeområdet är väl avgränsat och tydligt definierat. Möjligheterna att uppfylla dessa villkor skiljer sig åt mellan olika typer av frågor och för olika typer av organisationer.

Kontigo menar att en annan avgörande framgångsfaktor handlar om vilken typ av praktisk legitimitet

man söker från de inomakademiska organisationerna. En utvecklad praktisk legitimitet kan ha sin bas i en legal struktur, i en stark profession, politiken eller genom brukarna.

Kontigo menar att den praktiska legitimiteten lättare kan skapas om den kan vila på en legal eller i viss utsträckning professionell grund. Den legala legitimiteten vilar ju på tydligt avgränsade regler, vars legitima grund bara kan stärkas om de också överensstämmer med vetenskapligt utvecklade grunder. Den professionella legitimiteten är ofta knuten till professioner med en stark vetenskaplig grund, såsom läkare eller jurister.

Det är troligtvis en större utmaning för en inomakademisk organisation som arbetar med frågor där möjligheterna för en starkare praktisk legitimitet inte kan sökas inom någon av dessa två sfärer. För den inomakademiska organisation som vill stärka sin praktiska legitimitet inom områden präglade av en politisk legitimeringsmodell så krävs att man utvecklar en tydlig rollfördelning mellan organisationen och målgruppen. Det samma gäller sannolikt också för organisationer där brukarlegitimeringen är en viktig del i hur den praktiska legitimiteten inom området skapas.

Inom dessa fält blir ”rågången” mellan den organisationen och avnämarna avgörande för hur legitimiteten kan byggas både från en praktisk och vetenskaplig utgångspunkt. Sannolikt är det dock lättare för de inomakademiska organisationerna att upprätta och bibehålla en sådan rågång än vad det vore för utomakademiska organisationer.

Vi har delvis redan berört den tredje kritiska faktorn – relationen till målgruppen. Inledningsvis noteras att målgrupperna behöver ges ett utrymme i den process där frågeställningarna formuleras och avgränsas. Ovan har vi också diskuterat behovet av att hålla en rågång mellan avnämare och brukare i organisationer som verkar inom områden där legitimiteten i hög grad byggs upp av brukarnas eller politikens direkta inflytande.

Men relationen till målgruppen är också viktig i andra avseenden. En stor utmaning för många inomakademiska organisationer är att relevanta forskningsresultat och praktiskt viktig kunskap inte når berörda ”målgrupper”. Att framgångsrikt stärka den inomakademiska organisationens praktiska legitimitet kräver en annan närhet till målgruppen än den traditionellt inomakademiska organisationen vanligtvis har. Detta bidrar till de tidigare diskuterade behoven av tydliga roller mellan till exempel organisationen och politiken eller mellan organisationen och brukarna. En delmängd i denna utmaning handlar om att förmedla resultaten på ett sätt som är anpassat till mottagarnas och avnämarnas behov.

Slutligen till en i detta sammanhang ofta återkommande fråga, nämligen behovet av incitament eller inspiration för den inomakademiska organisationen att stärka sin praktiska legitimitet. Såväl individerna

inom organisationen som den inomakademiska organisationen som sådan belönas i det närmaste utslutande via system som mäter den inomakademiska aktiviteten. Forskare meriteras, befordras och erhåller tjänster i huvudsak på basen av deras inomvetenskapliga verksamhet och prestation. Att bidra till politiska beslut eller utvecklingen av en annan form av praktisk nytta är sällan något som meriterar forskaren. För den forskare som lämnat akademien för ett arbete inom mer praktiskt orienterade organisationer är hindren för att komma tillbaka till den akademiska organisationen i det närmaste oöverstigliga.

Även organisationerna som sådana saknar i stor utsträckning motiv för att stärka sin praktiska legitimitet. Det kan t.o.m. vara så att en ökad praktisk legitimitet för en organisation per automatik anses leda till sämre vetenskapliga resultat och därmed sänka organisationens vetenskapliga legitimitet.

Kritiska faktorer för att stärka den utomakademiska organisationens vetenskapliga legitimitet

De utomakademiska organisationernas stora utmaning handlar om att organisera sin verksamhet så att dess vetenskapliga legitimitet kan stärkas. Kontigo identifierar preliminärt fyra olika kritiska faktorer för att stärka den utomakademiska organisationens vetenskapliga legitimitet:

1. En lämplig form för att integrera vetenskapligheten organisatoriskt
2. Utveckla formerna för att integrera vetenskapliga metoder och arbetssätt
3. Säkerställa oberoende, och motverka skadlig styrning
4. Utveckla former för att säkerställa en teoretisk och metodologisk utveckling inom organisationen

Den första faktorn handlar om att på något sätt integrera vetenskapligheten i organisationen. Detta kan ske på flera sätt: genom att anställa forskare, genom att skapa en forskningsmiljöliknande organisation, genom att adjungera eller på annat sätt liera verksamheten med forskare, etc. Till frågan hör också hur man skapar denna *liason*: deltar forskarna i organisationens aktiva kunskapsproduktion, eller fungerar de som kvalitetssäkrare, utvärderare av verksamheten eller rådgivare? Vilken av dessa olika vägar som är den mest lämpliga kommer sannolikt att vara kontextberoende, dvs. det handlar om vilken typ av frågeställningar som organisationen ska arbeta med, hur den praktiska legitimiteten är uppbyggd och vilken roll en starkt vetenskaplig legitimitet behöver spela för organisationens samlade legitimitet.

Den andra faktorn handlar om att utveckla lämpliga sätt att integrera vetenskapliga metoder och arbetssätt i organisationens arbete. Som exempel på sådana arbetsformer kan olika typer av seminarier eller pier-to-pier-reviews nämnas.

En tredje kritisk faktor handlar om att säkerställa verksamhetens oberoende och/eller motverka det man skulle kunna kalla skadlig styrning. Detta är vanligen en svår problematik för den här typen av utomakademiska organisationer, då styrningen och den praktiska legitimiteten ofta följer varandra.

Vetenskaplig legitimitet bygger på oberoende och frihet, åtminstone från en viss typ av styrning. Vi menar att man kan skilja mellan olika typer av styrning och att ett grundläggande oberoende skapas genom att på olika sätt garantera ett oberoende i förhållande till resultaten. Det vill säga att det handlar för organisationerna om att säkerställa att målgruppen inte ”intervenerar” i de resultat som produceras. Detta kan låta som en självklarhet, men då ska man komma ihåg att den utomvetenskapliga organisationen som vill upprätthålla en hög praktisk legitimitet heller inte kan ”gömma” obekväma resultat.

Nästa nivå handlar om ett oberoende i förhållande till de metodologiska frågorna, dvs. att ha ett avgörande inflytande över *hur* olika frågor studeras.

Mer problematiskt blir dock frågan om *vad* som ska studeras. Här ligger det som tidigare nämnts i sakens natur att även målgruppen bör ha möjlighet till infly-

tande över hur frågor formuleras och väljs. Samtidigt gäller det för den utomakademiska organisation som vill stärka sin vetenskapliga legitimitet att behålla en möjlighet att själv identifiera frågor – som förvisso är av praktisk relevans – men som också kan vara obekväma för målgruppen av olika anledningar.

Den fjärde kritiska faktorn har vi kallat för att utveckla formerna för en teoretisk och metodologisk utveckling. Det handlar här främst om organisationernas förmåga att bedriva en ”inomvetenskaplig” debatt, som går utöver de enskilda frågorna och uppdragen. Vetenskaplig legitimitet skapas för den här typen av organisationer av deras förmåga att delta i den (de) inomvetenskapliga debatterna kring teori och metodutveckling. I de mest lyckade fallen bidrar den praktiska relevansen till att resa nya teoretiska frågor och till att utveckla nya och bättre metoder.

3. Resultat från fallstudierna

I följande kapitel studeras organisationerna som utgjort fallstudier utifrån de faktorer som beskrivits i föregående kapitel. Vi beskriver både hur aktörer inom akademien, som idag främst har fokus på vetenskaplig legitimitet, arbetar för att stärka den praktiska legitimiteten samt hur mer praktiskt orienterade organisationer utom akademien säkrar den vetenskapliga legitimiteten för den kunskap som tas fram.

Så försöker de inomakademiska organisationerna säkra den praktiska legitimiteten

I detta avsnitt analyserar vi hur de inomakademiska organisationer, som vi studerat i de två studierna, arbetar med att stärka sin praktiska legitimitet. De studerade organisationerna är således:

- Karolinska Institutet, Osher Centrum för integrativ medicin
- Kungliga Tekniska Högskolan, Centrum för trafikforskning (CTR)
- Linneuniversitetet, Centre for Labour Market and Discrimination Studies
- Stockholms universitet, Centrum för socialvetenskaplig forskning (SORAD).
- Pedagogisk Institut, Universitetet i Oslo.

Till en del kommer vi dock att jämförande analysera byggandet av den praktiska legitimiteten hos dessa organisationer med hur aktörerna utom akademien gör för att säkra och vidmakthålla sin praktiska legitimitet.

Svårt finna formerna för att släppa in målgruppen i formuleringen av frågeställningar

Ett flertal av de intervjuade inomakademiska organisationerna understryker själva vikten av en dialog med målgrupperna för att kunna formulera frågeställningar för forskningen som svarar mot verkliga och praktiska behov. De ger också exempel på hur en sådan dialog idag kan vara organiserad. Det sker genom att organisationerna följer med i och deltar i mediedebatten eller genom möten med målgrupperna inom ramen för seminarier, workshops eller dylikt.

Samtidigt framhåller aktörerna inom akademien

vikten av ett oberoende från yttre påverkan i formulering av forskningsinriktning (mer om detta i senare stycken) för att säkra ett mer långsiktigt kunskapsframtagande som inte nödvändigtvis ger en konkret nytta för målgrupperna på kort sikt.

Det är främst de organisationer inom akademien där en del av verksamheten sker som uppdragsverksamhet som framhåller vikten av att tillsammans med målgruppen formulera frågeställningar som känns relevanta för både forskare och mottagare. Detta ligger givetvis i arbetsformens logik, då det är viktigt att den kund som betalar för att få ett uppdrag utförd är nöjd med resultatet. Vid CTR, där en stor del av forskningen utgörs av uppdragsverksamhet fästs exempelvis stor vikt vid att inkludera den största uppdragsgivaren och mottagaren av den kunskap som produceras, Trafikverket, i hela den kunskapsframtagande processen. CTR håller för närvarande på att formalisera och utveckla formerna för samarbetet mellan Trafikverket och CTR. Detta för att öka förståelsen mellan parterna vad gäller behov och för att skapa en långsiktighet i det finansiella stödet.

Generellt gäller dock att de inomakademiska organisationerna snarare ser ett problem i att forskningsuppdrag, oavsett om det rör sig om mer konkret uppdragsforskning eller finansiering för grundforskning, ofta är alltför smalt formulerade. Särskilt problematiskt blir det då kommunikationen mellan beställare/finansiär och utförare brister. Svårigheten ligger här i att beställaren/finansiären ser ett problem som behöver lösas, men har i regel sämre kännedom om hur man ska gå tillväga för att lösa problemet. En bra beställning eller kravspecifikation för att söka finansiering bör därför lämnas relativt öppen vad gäller metoder för genomförande. Dock förespråkas en nära kontakt med finansiärer och mottagare av kunskapen som produceras under den kunskapsökande processen.

Det är Kontigos bedömning att merparten av dessa inomakademiska institut inte har förmått att utveckla en kontinuerlig dialog med sina målgrupper som skulle kunna stärka den praktiska legitimiteten för den egna verksamheten. Tvärtom förefaller det som om man räds en sådan dialog, då man befärs att den skulle kunna medföra vad vi skulle kalla en skadlig styrning. Det är måhända symptomatiskt att den enda aktören med en utvecklad form för dialog är just den

där den direkta styrningen av valet av frågor är starkt framträdande genom modellen med uppdragsforskning.

Kontigo menar dock att det borde finnas utrymme för en betydligt mer utvecklad dialog kring formuleringen av frågeställningar även i de allra flesta fall.

De studerade organisationerna söker sällan aktivt skapa en praktisk legitimitet

Kontigo uppfattar det som en kritisk fråga för den inomakademiska organisationen att på ett avvägt och balanserat sätt söka stärka någon form av den praktiska legitimiteten och att vilken form detta tar sig i hög grad beror på hur frågeställningarna och målgrupperna ser ut. För att en organisation ska kunna avgränsa och formulera frågeställningar utifrån en praktisk utgångspunkt är det viktigt att det inom organisationen finns en tydlig bild av varför organisationen finns till och vilka behov organisationens kunskap är tänkta att fylla. Det är även avgörande att det finns en samstämmighet inom organisationen kring för vem nytan skapas och vem som är mottagare för den kunskap som produceras.

Kontigo noterar att de inomakademiska organisationer som studeras här i hög grad bedriver en forskning vars syfte främst är en långsiktig och inomvetenskapligt definierad kunskapsutveckling. Det handlar i mindre utsträckning om att besvara avgränsade frågor eller snävare definierade områden av en tydlig praktisk relevans. Härigenom saknas i den här typen av organisationer, såväl som hos de enskilda forskarna, ofta en tydlig bild av vilken den egentliga målgruppen för denna kunskap är – utanför den egna vetenskapliga disciplinen vill säga.

Om vi ser till Linnéuniversitetets Centre for Labour Market and Discrimination Studies, Stockholms universitets SORAD, KTHs CTR och Karolinska Institutets Osher centrum så har de alla relativt generella styrande plattformar för sin verksamhet, i form av överenskommelser eller strategiplaner där den övergripande inriktningen och prioriterade ämnesområden för verksamheten ritas upp. Dessa kan dock knappast anses som styrande för vilka projekt och vilken specifik forskning som ska prioriteras inom organisationen.

Något som däremot fungerar starkt styrande är förmågan att attrahera extern finansiering. Forskarna söker forskningsfinansiering, enskilt eller tillsammans med andra både inom och utom den egna organisationen, och finansierar härigenom en stor del av den verksamhet som bedrivs inom dessa organisationer. Pedagogisk institutt, vid Universitetet i Oslo, lyfter särskilt fram det strategiska arbete som de norska forskningsråden har bedrivit där man investerar stora summor i forskning för praktisk relevans genom att styra forskningsrådens utlysningar över lång tid.

Med vissa undantag tycks det bland aktörerna inom akademien även saknas tydliga strategier för vilka målgrupper man önskar nå fram till med den kunskap

som tas fram och på vilket sätt detta ska ske. Även här är verksamheten beroende av hur enskilda forskare – eller forskargrupper – ser på målgrupperna.

Vi kan dock konstatera att den vanligaste målgruppen, för organisationer inom akademien – bortsett från den inomvetenskapliga målgruppen – tycks vara en relativt bred definition av beslutsfattare (politiker) inom de områden som organisationerna verkar. Generellt är organisationernas målgrupper brett formulerade och det är sällan en specifik profession som är den tänkta mottagaren av kunskap. I de fall de tilltänkta mottagarna av kunskap är ”yrkesverksamma” handlar det främst om personer som arbetar inom en viss sektor eller bredare yrkesgrupp, exempelvis vårdsektorn eller socialtjänsten. Det framstår då ofta som att det saknas en tydlig bild av mottagarens kapacitet att ta till sig de presenterade resultaten.

För Linnéuniversitetets Centre for Labour Market and Discrimination Studies, som bedriver tvärvetenskaplig forskning kring arbetsmarknad och diskriminering, är exempelvis svenska ”beslutsfattare inom områdena diskriminering och arbetsmarknad” en viktig målgrupp för den kunskap som tas fram och publiceras, både på kort och på längre sikt. För SORAD, som är en centrumbildning med fokus på alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet, ses ”beslutsfattare inom områden som berör just alkohol och droger” som viktiga målgrupper. En annan viktig uttalad målgrupp för den kunskap som produceras vid SORAD är dock även praktiker och tjänstemän inom hälso- och sjukvård, socialtjänsten, behandlingsverksamhet och frivilligorganisationer samt åklagare och domare.

Även för Osher centrum vid Karolinska Institutet är yrkesverksamma praktiker en viktig målgrupp. Fokus för organisationens verksamhet ligger på grundforskning, där mekanismer för placebo, smärtupplevelse och självs kattad hälsa är viktiga områden. Representeranter för Osher uppger att de har en bred målgrupp för den producerade kunskapen men att viktiga målgrupper är studenter inom vårdrelaterade utbildningar och yrkesverksamma inom vården, för att öka dessas kunskap om komplementär medicin.

Centrum för trafikforsknings (CTR) uppdrag är att initiera, samordna och bedriva forskning och utveckling inom analys och simulering av trafikprocesser. Målgruppen för denna kunskap är ”beslutsfattare och andra intressenter inom transportsektorn” i stort. Vid CTR bedrivs en relativt stor del av forskningen som uppdragsforskning där den direkta målgruppen är beställarna av de respektive uppdragen och syftet för forskningen är att bidra till avnämarnas kompetensförsörjning. Idag är CTRs största beställare Trafikverket.

För vissa aktörer inom akademien lyfts alltså yrkesverksamma fram som viktiga målgrupper för kunskapen. Detta gäller exempelvis för Osher där anställda inom vården är tänkta att dra praktisk nytta av

kunskapen samt SORAD där yrkesverksamma inom områden som behandling och inom socialtjänsten är viktiga målgrupper. Möjligen skulle man härigenom kunna hävda att dessa två medicinska organisationer i högre utsträckning än övriga nyttjar den professionella legitimiteten hos en brett definierat kår av medicinare och medicinstuderande för att bygga upp och stärka den praktiska legitimiteten.

I övrigt konstaterar vi dock att målgrupperna är brett formulerade samt att målgruppen oftast inte inkluderas i den kunskapssökande processen utan främst betraktas som en mottagare av ”färdiga” resultat. Kunskapen om målgruppens kapacitet och förmåga att ta till sig de resultat som produceras förefaller också tämligen begränsad. Det stora undantaget är CTR, där den praktiska legitimiteten byggs upp genom en i huvudsak professionell legitimitet som skapas genom en nära och direkt samverkan med kunden, exempelvis Trafikverket, via uppdrag.

För aktörer utom akademien ser bilden givetvis annorlunda ut. För de statliga myndigheterna (såsom Skolverket, Statens Folkhälsoinstitut, Institutet för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser samt Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering) garanteras den praktiska legitimiteten genom det politiska inflytandet över frågornas formulering – som ju i praktiken utövas genom att organisationernas uppdrag beslutas i samband med de årliga regleringsbrevet eller i särskilda regeringsbeslut. Samtidigt visar våra studier att framgångsrika sådana utomakademiska organisationer själva i allra högsta grad deltar i utformningen av frågeställningarna genom att föra en ”proaktiv dialog” med regeringen (via regeringskansliet) kring innehållet i uppdragen.

VTI, Statens väg- och transportforskningsinstitut, är en ytterligare intressant aktör i sammanhanget. VTI utgör en myndighet, bedriver forskning och utveckling kring infrastruktur, trafik och transporter. Institutet erhåller förvisso årlig finansiering från Näringsdepartementet, men den största delen av inkomsterna kommer från uppdragsverksamhet där Trafikverket och Vinnova är de största uppdragsgivarna, och därigenom den direkta målgruppen för den kunskap som tas fram. VTI: och CTR har i stort sett samma uppdragsgivare och arbetar inom ramen av sin uppdragsforskning på liknande sätt, även om den ena organisationen befinner sig inom akademien och den andra utom.

Med några få undantag blir dock slutsatsen sammanfattningsvis att de flesta inomakademiska organisationer inte aktivt och på ett strukturerat sätt arbetar med att stärka sin praktiska legitimitet.

Relationen till målgruppen är ofta tillfällig och allmän

För att skapa en praktisk legitimitet är det viktigt att målgrupperna inkluderas i utformningen av de kunskapssökande processerna samt att man säkerställer

att målgrupperna verkligen efterfrågar den kunskap som produceras. Samtliga organisationer som ingått som fallstudier menar att de på olika sätt, och i olika utsträckning har en kontakt med de målgrupper som utpekats som mottagare av den kunskap som tas fram. Den inomakademiska organisationen ser, enligt våra intervjuer, kontakterna med målgrupperna som en viktig del i verksamheten. Några intervjupersoner hänvisar till det som tidigare kallades ”Den tredje uppgiften”, dvs. spridning av forskningsresultat. Ett flertal aktörer nämner att de tar del av målgruppens behov genom att följa debatten i media samt genom de kontakter som sker bland annat genom seminarier, workshops och andra typer av öppna möten eller genom deltagande i nätverk.

SORAD lyfter exempelvis fram att deras forskare ofta är ute och föreläser bland praktiker och politiker. SORAD deltar även i ett flertal regionala nätverk och kan därigenom fånga upp input kring vilka behov som tagits fram. På motsvarande sätt kan vi för de flesta av de inomakademiska organisationerna beskriva hur man ser på betydelsen av en utåtriktad verksamhet.

På samma gång noterar vi i studien att ingen av dessa organisationer har en tydlig strategi eller för organisationen gemensamma fastslagna former för hur man ska arbeta för att nå ut till rätt målgrupper på rätt sätt. Kontakt med målgrupper är ofta personberoende och upp till den enskilde forskaren. Det är även svårt att få tiden att räcka till denna typ av aktiviteter då det finns en press på att under den begränsade tid som ett forskningsprojekt pågår ta fram och publicera resultaten i akademiska tidskrifter som ger publikationspoäng. Få representanter för organisationer inom akademien kan ge exempel på hur målgrupperna inkluderas i själva kunskapsframtagandet. Ofta handlar kontakter med målgrupperna om att sprida den kunskap som redan tagits fram.

Vissa exempel på kontakter i tidigare skeden finns dock. CTR har exempelvis etablerat ett intressentråd där intressenter inom berörda områden bjuds in för att ta del av presentationer av pågående projekt. Vid dessa träffar diskuteras även ytterligare behov och vad intressenter ser att forskningen borde fokusera på framöver. En annan faktor som CTR lyfter som positivt vad gäller målgruppens inkludering i den kunskapsframtagande processen är att inkludera dem i organisationens styrelse. Detta innebär dock att vissa urval måste göras då en allt för stor styrelse lätt blir ineffektiv. CTR, vars viktigaste mottagare är Trafikverket önskar en nära löpande kontakt men har tidigare upplevt en problematik i en bristande kommunikation med uppdragsgivaren vilket upplevs ha medfört svårigheter att på ett fullgott sätt möta målgruppens behov. Ofta har beställaren inkommit med en redan en färdig förfrågan och det är upp till utföraren (CTR) att formulera ett förslag på hur detta ska utföras, istället för att utförare och mottagare tillsammans kan

resonera över vilka behov som finns och hur dessa bör tillgodoses på bästa sätt. För att upprätta bättre former mellan CTR och målgrupperna och för att öka möjligheterna till mer långsiktig finansiering är en roadmap för denna samverkan under framtagande och är i skrivande stund i förankringsfasen.

Samverkan mellan akademi och näringsliv upplevs som önskvärd eftersom det kan ge ny input till båda parter. Det finns dock vissa svårigheter med gemensamma projekt då det kan innebära konflikter rörande ägandeskapet av den kunskap som tas fram.

För ett flertal organisationer utom akademien ingår, åtminstone i mer tydligt specificerade regeringsuppdrag, att målgruppen ska inkluderas i den kunskapsframtagande processen.

Skolverket upplever att verkets uppdrag pekar ut vilka målgrupper som berörs av en viss problematik samt att uppdragen generellt bygger på behov som målgrupperna har som kommit till uttryck i utvärderingar av tidigare insatser. Skolverket inkluderar alltid målgrupperna i den kunskapsökande processen på olika sätt. Inom ramen av de uppdrag som Skolverket tilldelas genomförs fokusgrupper med målgrupperna för de specifika uppdragen och ofta genomförs provomgångar av en satsning på ett urval ur målgruppen innan de lanseras mer brett.

VTI upplever det som positivt att de kommer i kontakt med målgrupperna (särskilt Trafikverket) genom de centrumbildningar som de är engagerade i, bland annat genom att sitta med i dessas styrelser. För VTI sker kontakter med målgrupper till viss del naturligt inom ramen av uppdragsverksamheten som ofta utgörs av kortsiktiga uppdrag så som trafikmätningar etc.

Inom SBU säkras ett särskilt vetenskapliga råd kontakt med målgrupperna i kunskapsprocessens tidigare faser. SBUS vetenskapliga råd, som företräder flera viktiga yrkesgrupper inom vården, ska ge förslag till nya projekt. SBU har uttryckligt fokus på de medicinskt utbildade i vården och deras chefer och det är deras behov som är avgörande för SBUS verksamhet.

Även IFAU och Institutet för tillväxtpolitisk utvärdering har olika institutionaliserade former för hur målgrupperna ska inkluderas i verksamheten, från problemformulering, över genomförande till spridning av resultaten.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att målgrupperna för organisationer inom akademien främst inkluderas i slutskedet av den kunskapsframtagande processen i egenskap av mottagare av redan färdig kunskap. Detta gäller dock inte för den del av forskningen som sker som uppdragsverksamhet. Det är vanligare bland aktörer utom akademien att målgrupperna på olika sätt inkluderas tidigare i den kunskapsökande processen. Vi kan även konstatera att det för många aktörer, och då särskilt för aktörerna inom akademien, inte finns en genomtänkt plan för hur man ska gå tillväga för att säkra att målgruppen ska få

nytta praktisk nytta av forskningen. Mycket av detta arbete sker ”ad hoc” och är beroende av enskilda personers kontaktnät. Det finns heller inga tydliga strategier för hur man säkras att målgrupperna verkligen efterfrågar den kunskap som tas fram eller har den mottagarkapacitet som krävs.

”Vi har inte tid med detta – vi måste prestera inom forskningen för att överleva”

Kontigo noterar att förmågan att bygga in tydliga incitament är en av de viktiga framgångsfaktorerna för de inomakademiska organisationernas förmåga att nå praktisk legitimitet. Dessa incitament rör både den individuella och den institutionella nivån. Det har i många sammanhang noterats att såväl individernas som organisationernas incitament att arbeta med praktisk nytta från forskningen är små eller näst intill obefintliga.

Vi ser också i denna studie att detta är en viktig förklaring till varför de inomakademiska organisationerna har svårt att nå en ökad praktisk legitimitet. Antalet vetenskapliga publiceringar är fortsatt ett viktigt mått på prestationerna för en enskild forskares eller en organisation inom akademien.

En intervjuperson vid en organisation inom akademien uttrycker det på följande sätt: *”Vi har inte tid med detta eftersom vi måste prestera i forskningen för att överleva”*.

Man kan säga att det finns två huvudsakliga undantag som framkommer i denna studie. Det ena handlar om de medicinska organisationerna, där det många gånger förefaller finnas en enklare överlappning mellan den inomvetenskapliga och den praktiska nyttan. Inomvetenskapliga resultat kan både publiceras och spridas för en allmänt definierad målgrupp av exempelvis praktiker.

Det andra undantaget handlar om CTR. Här bedömer vi det som att organisationens tydliga beroende av uppdrag för sin finansiering förändrar incitamentsbilden påtagligt i jämförelse med de övriga aktörerna, som främst finansierar sin verksamhet via ansökningar hos forskningsråden.

Sammanfattning

Kontigo noterar att det strategiska arbetet för att stärka den praktiska legitimiteten hos de studerade inomakademiska organisationerna förefaller vara svagt.

Det är Kontigos bedömning att detta i huvudsak förklaras av att organisationerna inte ser detta som en prioriterad fråga. Den praktiskt orienterade organisationsstrukturen (centrumbildningar och liknande) till trots så förblir den vetenskapliga legitimiteten den dominerande hos dessa organisationer.

Få av organisationerna har också ett strategiskt förhållningssätt till sina målgrupper, utöver de inomvetenskapliga. Målgrupperna är ofta allmänt definierade, det är ofta upp till de enskilda forskarna hur samarbetet med målgrupperna organiseras och

inkluderingen i forskningens tidigare skeden är vanligen svag.

Vidare förefaller det som att incitamentsstrukturen fortsatt är mycket svag vad gäller dessa organisationers förmåga att över huvud taget arbeta med den praktiska legitimiteten. Undantagen här är när det finns ett stort mått av överlapp mellan den vetenskapliga och praktiska legitimiteten eller när finansieringen är beroende av en praktisk nytta.

Kontigos slutsatser är att de inomakademiska organisationerna, trots att de ska fungera som kunskapskällor för en praktiskt orienterad kunskap oftast varken har förmågan eller förutsättningarna för att skapa en praktisk legitimitet.

Kontigo noterar två förhållanden som sannolikt är avgörande för detta. För det första förefaller många av de inomakademiska organisationerna inte vara just organisationer utan snarare löst sammanhållna nätverk av individer och institutioner. Det saknas många gånger en strategisk kraft för en gemensam hållning i olika frågor. För det andra menar vi att incitamentsstrukturen i många fall är helt otillräcklig. Trots att man är en centrumbildning som vilar på en tillämpad och praktisk grund saknas ofta varje incitament till att säkerställa forskningens praktiska nytta. Detta är grundorsaken till varför de studerade organisationerna inte aktivt förmår säkra en nödvändig praktisk legitimitet.

Så försöker de utomakademiska organisationerna säkra den vetenskapliga legitimiteten

I detta avsnitt analyserar vi hur de utomakademiska organisationer som vi studerat arbetar med att stärka sin vetenskapliga legitimitet. De studerade organisationerna är:

- Statens folkhälsoinstitut
- Skolverket
- Statens väg- och transportforskningsinstitut
- SBU – Kunskapscentrum för hälso- och sjukvården (från tidigare studie)
- Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (från tidigare studie)
- Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (från tidigare studie)
- Institutet för framtidsstudier (från tidigare studie)

Till en del kommer vi dock att jämförande analysera byggandet av den vetenskapliga legitimiteten hos dessa organisationer med hur aktörerna inom akademien gör för att säkra och vidmakthålla sin vetenskapliga legitimitet.

Detta avsnitt har medvetet hållits kortare då de huvudsakliga resultaten ingick i den tidigare presenterade studien.

Det finns flera vägar att integrera vetenskapligheten organisatoriskt

I våra studier ser vi flera olika sätt på vilka aktörerna arbetar för att integrera vetenskapligheten i de utomakademiska organisationerna.

Vanligast är kanske att anställa personer med forskarutbildning och forskarbakgrund. Syftet är här att integrera ett vetenskapligt arbetssätt och att skaffa tillräcklig kompetens för att kunna bygga en stark vetenskaplig legitimitet. Denna modell tillämpas av så gott som samtliga studerade organisationer. Institutet för arbetsmarknadspolitisk forskning skiljer i detta avseende ut sig från de övriga genom att i högre grad tillämpa olika typer av tillfälliga anställningar inom organisationen. Detta möjliggörs i hög grad genom den samlokalisering och (organisatoriska union) som finns mellan institutet och den nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet. Detta gör det lätt att skapa tillfälliga anställningar för institutens forskare och doktorander inom IFAU.

Liknande praktisering av ”tillfälligt” anställda forskare förekommer i viss utsträckning även hos andra organisationer, såsom Statens folkhälsoinstitut, Skolverket och Institutet för tillväxtpolitiska utvärderingar. Det finns flera fördelar med en sådan modell, till exempel skapar det tillgång till en ständigt uppdaterad forskningsfront. Nackdelarna är istället bristen på stabilitet i organisationen och som i IFAUS fall att man riskerar att bli beroende av en enskild akademisk organisation.

Andra vägar prövas och tillämpas också. I flera fall arbetar man främst med inhyrd vetenskaplig personal, som kontrakteras för olika avgränsade uppdrag. Detta gäller till exempel i fallet med SBU. Många av organisationerna har också andra sätt att stärka den vetenskapliga legitimiteten via organisatoriska grepp. Vanligt är att man arbetar med olika typer av vetenskapliga råd, för att på en mer övergripande nivå integrera vetenskapligheten i arbetet.

Få arbetar strategiskt med att säkerställa oberoende, och motverka skadlig styrning

Den andra framgångsfaktorn handlade om att arbeta med att säkerställa organisationens oberoende och att motverka vad man kan uppfatta som en skadlig styrning av verksamheten.

Återigen framstår IFAU som något av ett undantag bland de studerade organisationerna. IFAU är den enda av organisationerna som aktivt och strategiskt har systematiserat ett arbete som just syftar till att säkerställa oberoende och förhindra skadlig styrning. Därmed inte sagt att de andra organisationerna inte uppnår ett oberoende eller inte lyckas förhindra en sådan skadlig styrning.

Men IFAU har genom den nära kopplingen till akademien på ett mer strategiskt sätt än andra tagit ett tydligt grepp både om problemformuleringsinitiativet och samtidigt också säkerställt att de involverade

myndigheterna och intressenterna inte ges inflytande över vare sig metoder eller resultat.

Även SBU intar något av en särställning här. Detta förklaras i huvudsak av frågornas karaktär. Det är svårare att se hur en skadlig styrning av SBUS verksamhet skulle kunna ske.

Flera arbetar med att säkerställa teoretisk och metodologisk utveckling

Den tredje framgångsfaktorn handlar om att skapa utrymme och ett momentum kring att driva en egen teoretisk och metodologisk utveckling.

Nästan alla de utomakademiska organisationerna bedriver en sådan utveckling inom sina respektive sakområden. IFAU kan till exempel sägas ligga i forskningsfronten när det gäller utvecklingen av utvärderingsmetoder för att studera effekterna av den här typen av politik. IFAUS förmåga förstärks av den goda tillgången till olika typer av registerdata över individer, till exempel för att konstituera relevanta kontrollgrupper.

Även Institutet för tillväxtpolitiska utvärderingar och Statens folkhälsoinstitut arbetar aktivt med att utveckla metoderna både för utvärdering och för analys inom sina respektive områden. Till skillnad från IFAUS verksamhet är frågeställningarna för dessa båda organisationer inte lika tydligt avgränsade och en stor del av utmaningen handlar om att hitta metoder för att hantera denna heterogenitet.

Sammanfattning

Den vetenskapliga legitimiteten står, så vitt Kontigo kan bedöma, relativt högt på de utomakademiska organisationernas agenda. Viktigast förefaller vara att bygga in vetenskapligheten i de egna organisationerna. Detta sker på flera olika sätt, genom att antingen anställa forskare eller att genom tillfälliga kontrakt säkra forskares deltagande i olika studier. Man praktiserar också olika former av mer övergripande integration av vetenskapligheten i organisationerna, till exempel genom att skapa olika typer av vetenskapliga råd.

Frågan om oberoende förefaller vara svårare för vissa av organisationerna. Ingen av organisationerna skulle medge att det finns möjligheter för finansierarna att påverka resultaten från organisationernas arbete. Samtidigt ser vi att det saknas tydliga strategier för att säkerställa att detta inte kan ske. Även frågan om friheten att välja frågeställningar och metoder diskuteras i liten grad. Här förefaller det också som att styrningen många gånger är relativt stark. IFAU utgör i detta avseende en intressant förebild, då det för oss framstår som att organisationen i högre grad än andra själva styr valet av frågor och insatser att utvärdera.

Slutligen kan vi notera att många av de studerade organisationerna utvecklar sin vetenskapliga legitimitet genom att ligga i fronten när det gäller teori- och metodutveckling inom sina respektive områden.

4. Slutsatser från studien

TABELL 2: UTMANINGARNA FÖR ATT BYGGA EN VETENSKAPLIG OCH PRAKTISK LEGITIMITET

Inomakademiska organisationers förmåga till praktisk legitimitet	Utomakademiska organisationers förmåga till vetenskaplig legitimitet
Formuleringen av avgränsade frågor med en praktisk utgångspunkt	En lämplig form för att integrera vetenskapligheten organisatoriskt
Bygga och stärka en praktisk legitimitet	Utveckla formerna för att integrera vetenskapliga metoder och arbetssätt
Utvecklade relationer till målgruppen	Säkerställa oberoende, och motverka skadlig styrning
Utvecklade incitamentsstrukturer för individer och organisationen	Utveckla former för att säkerställa en teoretisk och metodologisk utveckling inom organisationen

I detta kapitel analyseras resultaten från det föregående kapitlet för att härigenom diskutera och försöka besvara de frågeställningar som legat till grund för studien.

Organisationer som bygger på en vetenskaplig och praktisk legitimitet är vanligen utomakademiska

Den första frågan för studien var: *Hur ser en organisation som skapar sin legitimitet både utifrån en vetenskaplig och en praktisk grund ut?*

Kontigo noterar att det förefaller vara så att det främst är de utomakademiska organisationerna och i någon mån de uppdragsfinansierade inomakademiska centrumbildningarna som bäst klarar detta. De övriga centrumbildningarna inom akademien förefaller snarast ha problem att finna och konstituera sin praktiska legitimitet.

Vissertligen kan vi notera att den vetenskapliga legitimiteten i en del fall kan vara bristande i de utomakademiska organisationerna. Men man har trots detta, såvitt vi kan bedöma det, hunnit relativt långt i att säkerställa en tillräcklig vetenskaplig kompetens genom att integrera vetenskapligheten i organisationen och genom att säkerställa ett visst mått av oberoende.

Bristande organisatorisk struktur och bristande incitament är de viktigaste hindren för inomakademiska centra att kombinera en vetenskaplig och praktisk legitimitet

De två följande frågorna för studien var: *Vad krävs av en sådan organisation? Och kan denna typ av organisation skapas inom ramen för den "traditionella" akademien (eller kan ramarna för den traditionella akademien tolkas så att detta möjliggörs)?*

Kontigo har noterat att organisationernas utgångslägen varierar beroende på om de är organiserade utom eller inom akademien. Preliminärt menar vi att tabellen nedan sammanfattar de viktigaste utmaningarna för respektive typ av organisation.

I fallstudierna har vi dock kunnat konstatera att det förefaller särskilt svårt för de inomakademiska organisationerna att uppnå en väl avvägd praktisk legitimitet. Kontigos slutsats är att två faktorer sticker ut som övergripande förklaringar till detta.

Den första handlar om att centrumbildningarna ofta inte utgör några "egentliga" organisationer, utan snarare är lösa nätverk av forskare och universitetsinstitutioner. Detta betyder att de inte har någon strategisk kärna, ingen som kan styra eller fatta beslut. Därför utvecklar man heller inte strategiskt den praktiska legitimiteten, vare sig det gäller relationen till målgruppen eller frågan om hur man avgränsar och preciserar verksamheten och dess frågeställningar.

Den andra handlar om avsaknaden av incitament, både för organisationen som sådan och för individerna i den. Även om man under en följd av år betonat spridning och kommunikation med en allmänhet utanför akademien saknas i stor utsträckning fortfarande alla viktiga styrinstrument för att åstadkomma detta.

Detta betyder att för att den inomakademiska centrumbildningen ska kunna fungera och bygga upp såväl en vetenskaplig som en praktisk legitimitet så behöver den dels ges en betydligt fastare organisatorisk struktur, dels ges tydligare incitament kring den praktiska nyttan.

Frågan om verksamhetens finansiering kan möjligen binda ihop dessa två utmaningar. Kontigo ser två vägar att gå för att nå dithän. Den ena hämtar inspiration från CTRs relativa beroende av uppdragsfinansiering. Den andra har istället hämtat inspiration från den norska modellen med ett tydligare formulerat praktiskt ansvarstagande i forskningsrådets finansieringsmodeller.

Modellen med utomakademiska organisationer har hunnit längre när det gäller att bygga på både en vetenskaplig och praktisk legitimitet

Den sista frågan för uppdraget var: *Vad (om något) skiljer de myndighetsorganiserade instituten från olika centrumbildningar inom akademien när det gäller deras förmåga att skapa relevant och vetenskapligt förankrad kunskap för en profession?*

Här menar vi att det mest avgörande är de organisatoriska aspekterna. Det finns en betydligt starkare organisatorisk styrning hos de utomakademiska organisationerna, samtidigt som de inomakademiska i det närmaste saknar en sådan organisatorisk styrning.

Detta, tillsammans med finansieringsmodellerna, gör att incitamentsstrukturerna talar emot möjligheterna att åstadkomma detta inom ramen för de inomakademiska centrumbildningarna. En ökad uppdragsforskning eller en annan finansieringsprioritering från forskningsråden skulle dock kunna ändra på detta. En ökad uppdragsfinansiering rymmer dock andra utmaningar.

Vi ser samtidigt att det finns utrymme att stärka den vetenskapliga legitimiteten ytterligare inom de utomakademiska organisationerna. Det finns därför all anledning att ytterligare pröva modellen med inomakademiska organisationer givet att de två utmaningar vi pekat på här kan överkommas.

Bilaga I:

Information om organisationer som ingått i studien

CTR- Centre for Traffic Research	
Organisationsform	Centre for Traffic Research (CTR) bildades 1995 av KTH och VTI på initiativ av Vägverket och dåvarande KFB. Under 2005 införlivades Linköping Universitet som partner.
Styrdokument	En "Roadmap för CTRs verksamhet är i skrivande stund under framtagande.
Finansiering	Bidrag från parterna (KTH och VTI) externa anslag för forskning samt uppdragsfinansiering.
Syfte – uppdrag	Syftet med CTRs verksamhet är att "initiera, samordna och bedriva forskning och utveckling inom analys och simulering av trafikprocesser.
Målgrupper	Främsta målgrupp är Trafikverket samt beslutsfattare inom området.
Verksamhetens innehåll	Kärnan i CTRs verksamhet är: <ul style="list-style-type: none"> • projekt som bidrar till avnämarnas kompetensförsörjning • forskning som lämpar sig för akademisk meritering • projekt som är lämpliga för forskarutbildning • problemlösning inom CTRs kompetensområde
Produktion/Output	Forskningsrapporter; publiceringar i vetenskapliga tidskrifter; avhandlingar; deltagande vid konferenser.

IFAU – Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering	
Organisationsform	Statlig myndighet under regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet)
Styrdokument	IFAU styrs via instruktion och regleringsbrev samt via s.k. myndighetsdialog en gång per år.
Finansiering	I huvudsak via anslag över statsbudgeten från Arbetsmarknadsdepartementet.
Syfte – uppdrag	Främja, stödja och genomföra vetenskapliga utvärderingar på det arbetsmarknadspolitiska området. Sprida information om resultaten av utvärderingar och studier samt påverka insamlingen av data och göra data lättillgängliga för andra forskare.
Målgrupper	Arbetsmarknadsdepartementet, andra myndigheter och intressenter
Verksamhetens innehåll	Främja, stödja och genomföra: <ol style="list-style-type: none"> 1. uppföljning och utvärdering av den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. 2. studier av arbetsmarknadens funktionssätt. 3. utvärdering av effekterna på arbetsmarknaden av åtgärder inom utbildningsväsendet. 4. utvärdering av socialförsäkringens effekter på arbetsmarknaden.
Produktion/Output	Forskningsrapporter; Working Papers (WP) och avhandlingar. Publiceringar i vetenskapliga och populärvetenskapliga tidskrifter samt andra former av spridning. Konferenser; workshops.

**Linnaeus University Centre for Labour Market and Discrimination Studies (tidigare Cafo),
Linnéuniversitetet**

Organisationsform	Självständig forskningsenhet/centrumbildning vid Linneuniversitetet.
Styrdokument	Saknar skriftligt styrdokument. Rapporterar till rektor för Linnéuniversitetet.
Finansiering	Anslag från universitetet samt genom externa forskningsmedel.
Syfte – uppdrag	Att bedriva tvärvetenskaplig forskning kring arbetsmarknad och diskriminering.
Målgrupper	Beslutsfattare (politiker), övriga intressenter inom området.
Verksamhetens innehåll	Forskning
Produktion/Output	Forskningsrapporter, Working Papers och avhandlingar. Publiceringar i vetenskaplig och populärvetenskaplig media samt andra former av spridning, så som seminarier kring relevanta ämnen.

Osher centrum för integrativ medicin

Organisationsform	Osher centrum förvaltas av Institutionen för Klinisk Neurovetenskap och rapporterar direkt till rektor, Karolinska Institutet.
Styrdokument	Allmänt hållna styrdokument: Överenskommelse mellan familjen Osher och Karolinska. Årlig skriftlig rapportering till rektor för Karolinska.
Finansiering	Osher centrum har inrättats med hjälp av en donation från Osher Foundation. Utöver detta sker finansiering genom anslag från Karolinska samt forskningsmedel.
Syfte – uppdrag	Verksamheten vid Osher centrum för integrativ medicin syftar till att främja hälsa och motverka sjukdom genom utveckling och integration av evidensbaserad kunskap från olika discipliner och traditioner för att komplettera den etablerade medicinen.
Målgrupper	Anställda inom sjukvården, studenter, beslutsfattare.
Verksamhetens innehåll	Fokus ligger på grundforskning, där mekanismer för placebo, smärtupplevelse och självskattad hälsa är viktiga områden. I viss mån är behandlingsforskning också representerad, framförallt med inriktning mot sjukdomsövergripande symptom som exempelvis smärta.
Produktion/Output	Bokpublikationer, vetenskapliga artiklar i tidskrifter, debattartiklar.

Pedagogisk Institut, Universitetet i Oslo

Organisationsform	Institution inom Universitetet i Oslo
Styrdokument	Verksamhetsplaner för universitet, fakultet och institution
Finansiering	Genom fakultetsanslag, forskningsråden och en begränsad del uppdragsforskning
Syfte – uppdrag	Forskning inom det pedagogiska området
Målgrupper	Allmänna, men med inriktning mot beslutsfattare och praktiker inom skolans områden
Verksamhetens innehåll	Forskning
Produktion/Output	Vetenskapliga artiklar, avhandlingar och rapporter. Bidrag till kunskapsunderlag i utredningar etc.

SBU – Kunskapscentrum för hälso- och sjukvården	
Organisationsform	Statlig myndighet under regeringen (Socialdepartementet)
Styrdokument	Regleringsbrev. Löpande dialog med Socialdepartementet.
Finansiering	78 % i förvaltningsanslag över statsbudgeten, från Socialdepartementet och 22 % externa medel.
Syfte – uppdrag	Att utvärdera olika metoder i vården ur ett samlat medicinskt, ekonomiskt, etiskt och socialt perspektiv för att ta fram ett opartiskt och vetenskapligt baserat beslutsunderlag.
Målgrupper	Alla som fattar beslut om vilken vård som ska bedrivas – både de som arbetar direkt med patienter och de som organiserar och planerar sjukvården. Sekundärt även patienter och anhöriga.
Verksamhetens innehåll	Analyserar olika metoders nytta, risker och kostnader genom att sammanställa och granska befintliga forskningsresultat och sedan jämföra vetenskapliga fakta med svensk vårdpraxis. Sammanställer och sprider resultaten till "berörda vårdgivare" samt utvärderar genomslaget av de rekommendationer man tidigare utfärdat.
Produktion/Output	Skriftliga rapporter: <ul style="list-style-type: none"> • Gula och vita SBU-rapporter; SBU Alertrapporter (vetenskapliga utvärderingar) • SBU kommentar (kunskapsammansättningar) <p>Upplysningstjänst för vården</p>

Skolverket	
Organisationsform	En statlig myndighet under Utbildningsdepartementet.
Styrdokument	Verksamheten regleras genom årligt regleringsbrev för budgetåret. Myndighetens uppgifter framgår av skollagen (2010:800) och förordningen (2011:555) med instruktion för Statens skolverk.
Finansiering	Anslag över statsbudgeten från Utbildningsdepartementet
Syfte – uppdrag	Skolverkets uppdrag sammanfattas i verksamhetsidén: <ul style="list-style-type: none"> • ange tydliga mål och kunskapskrav • ge stöd till utveckling i förskolor och skolor • ta fram ny kunskap till nytta för våra målgrupper • kommunicera för att förbättra
Målgrupper	Beslutsfattare, skolledare och lärare.
Verksamhetens innehåll	Skolverket ger stöd till förskolor, skolor och huvudmän i deras utveckling. <p>Stödet som ges ska vara nationellt prioriterat. Det kan ofta handla om generella utvecklingsinsatser som är motiverade utifrån brister och problem som identifierats genom olika nationella och internationella undersökningar, till exempel inom matematik, språk samt läs- och skrivutveckling. Kompetensutveckling är också en viktig del i av verksamheten. Skolverket ansvarar även för den statliga rektorsutbildningen och satsningen på förskolläraryrket och lärarfortbildningen.</p> <p>Konferenser, stöd- och stimulansmaterial samt webbaserat stöd är vanliga former för att bidra till utveckling.</p> <p>Skolverket sprider även kunskap om forskning och kunskapsbaserade metoder samt erfarenheter som har betydelse för skolledare och lärare. Skolverket ansvarar också för att fördela och utvärdera statsbidrag för att stimulera måluppfyllelse och säkra kvaliteten ute i verksamheter.</p>
Produktion/Output	Rapporter i egen publikationsserie, stöd och – informationsmaterial, forskningsöversikter, webbaserat stöd, konferenser.

SoRAD – Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning, Stockholms universitet

Organisationsform	Tvåvetenskapligt centrum vid Stockholms universitet.
Styrdokument	Strategiplan för perioden 2009–2012.
Finansiering	Fakultetsanslag. Externa finansiärer: FAS är idag största finansiären.
Syfte – uppdrag	SoRADs målsättning är att bedriva och stimulera samhällsvetenskaplig forskning om alkohol och droger. Sorad har även som uppgift att stimulera nätverksbyggande och kunskapsutbyte mellan olika forskningsdiscipliner inom Sverige.
Målgrupper	Politiker, tjänstemän, experter inom berörda områden.
Verksamhetens innehåll	Forskning, nätverksbyggande, kunskapsutbyte.
Produktion/Output	Artiklar, avhandlingar, rapporter (inom SOrADs egen publikationsserie, föreläsningar, nätverk.

Statens folkhälsoinstitut

Organisationsform	En myndighet under Socialdepartementet
Styrdokument	Statens folkhälsoinstitut – roll och uppgifter" (prop. 2000/01:99). Årligt regleringsbrev.
Finansiering	I huvudsak via anslag
Syfte – uppdrag	Folkhälsoinstitutets har tre huvuduppgifter: <ul style="list-style-type: none">• följa upp den nationella folkhälsopolitiken• vara nationellt kunskapscentrum för effektiva metoder och strategier för folkhälsa• bedriva tillsyn inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdena.
Målgrupper	Regeringen, andra myndigheter, regionala och lokala beslutsfattare, samt i viss mån praktiker.
Verksamhetens innehåll	Analys, sammanställningar av forskning, viss myndighetsutövning, seminarier och kunskapsspridning.
Produktion/Output	Rapporter och kunskapsunderlag, remissvar, seminarier, statistik, etc.

VTI – Statens väg- och transportforskningsinstitut

Organisationsform	Oberoende forskningsinstitut inom transportsektorn. VTI är en statlig myndighet som lyder under regeringen och hör till näringsdepartementets verksamhets-/ansvarsområde.
Styrdokument	Verksamheten regleras genom ett årligt Regleringsbrev och genom Förordning (2007:964) med instruktion för Statens väg- och transportforskningsinstitut.
Finansiering	Årligt anslag från Näringsdepartementet. 79 % av intäkterna kommer dock ifrån uppdragsverksamhet. De största beställarna är Trafikverket och Vinnova.
Syfte – uppdrag	VTI ska bedriva forskning och utveckling kring infrastruktur, trafik och transporter. Verksamheten omfattar samtliga transportslag och områdena väg- och banteknik, drift och underhåll, fordonsteknik, trafiksäkerhet, trafikanalys, människan i transportsystemet, miljö, planerings- och beslutsprocesser, transportekonomi samt transportsystem.
Målgrupper	Beslutsfattare och andra intressenter inom transportsektorn.
Verksamhetens innehåll	Utför forskning på uppdrag i en tvärvetenskaplig organisation. Institutet arbetar också med utredning och rådgivning och utför olika typer av tjänster inom mätning och provning.
Produktion/Output	Publikation i egen serie, Utredningar, Working Papers, kurser och seminarier.

Bilaga 2:

Intervjupersoner

Börje Olsson, SorAD – Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning, Stockholms universitet

Dan-Olof Rooth, Linnaeus University Centre for Labor Market and Discrimination Studies, Linneuniversitet

Erica Jonvallen, Skolverket, Avdelningen för utveckling

Gunnar Lindberg, VTI – Statens väg och transportforskningsinstitut

Ingmar Andréasson, CTR – Centrum för trafikforskning, KTH

Mats Lekander, Osher centrum för integrativ medicin, Karolinska institutet

Mimmi Tingshög, SorAD – Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning, Stockholms universitet

Peter Östlund, Skolverket, Avdelningen för utveckling

Wilco Burghout, CTR – Centrum för trafikforskning, KTH

Jan Cedervärn, Statens folkhälsoinstitut

Peter Maassens, Universitetet i Oslo, Pedagogisk Institutt

Fotnoter

1. Det faktum att vissa forskarutbildade som lämnat Sverige permanent inte kan nås kan påverka vissa resultat. Eftersom utlandsflytt kan vara ett tecken på både mycket god som mycket negativ karriärutveckling är det svårt att uttala sig om huruvida urvalets karaktär medför en påtaglig snedvridning av resultaten, och i så fall åt vilket håll.
2. Bortfallsanalysen visar inga tecken på systematiskt bortfall. Den enda avvikelse som förefaller värd att uppmärksamma är att andelen svar är något fler bland de som 2011 arbetar inom högskolesektorn än de som arbetar på annat håll. Teknisk rapport, själva enkäten samt bortfallsanalys återfinns på Agenda för forsknings hemsida, <http://www.iva.se/Projektverksamhet/Projekt/Agendaforforskning/Delstudier/Forskarutbildning/>
3. Uppgifter har hämtats in från Vetenskapsrådet, Formas, FAS, Vinnova, SSF, Cancerfonden, Söderbergsska stiftelsen och Hjärt-Lungfonden.
4. Se <http://www.iva.se/Projektverksamhet/Projekt/Agendaforforskning/Delstudier/Forskarutbildning/> för en aktuell forskningsöversikt.
5. Här anges grupper av kontrollvariabler som ingått i regressionsanalysen.
6. En rimlig tolkning är att dessa doktorander tidigt hamnat på ett spår där kopplingen mellan deras forskning och en extern parts kunskapsbehov är väl definierat, och att lockelsen och möjligheterna att lämna akademien efter disputation är större än för doktorander som inte haft en liknande inbyggd koppling till en extern avnämare.
7. Här anges grupper av kontrollvariabler som ingått i regressionsanalysen.
8. Frågan lydde ”I ljuset av dina erfarenheter, på vilket sätt skulle forskarutbildningen vid svenska universitet och högskolor kunna utvecklas för att ge de forskarutbildade bästa möjliga förutsättningar för den egna karriären och för att vidareutveckla sina kunskaper efter disputation?”
9. Forskargrupp har i enkäten definierats som ”de personer som utgjorde din lokala närmiljö under forskarutbildningen”.
10. Resultaten gäller såväl när vi använder antal publikationer eller antal citeringar som mått som när vi sätter dessa mått i relation till den andel av sin tid som respondenterna under 2010 lägger på forskning.
11. Notera dock att de samband mellan gruppens sammansättning och forskarkarriären som beskrivits ovan kvarstår även när vi kontrollerar för vidare kontakter (gruppens nätverk, de studerandes erfarenhet av utbyten och forskarskolor). Av detta kan man dra slutsatsen att det endast till en del går att ”ersätta” en välbalanserad närmiljö med externa kontakter för att upprätta hög kvalitet i forskarutbildningen.
12. Resultatet gäller även när man kontrollerar för alla de andra faktorer som listas ovan och i appendix B.
13. Se undersökningens tekniska rapport på www.iva.se/Projektverksamhet/Projekt/Agendaforforskning/Delstudier/Forskarutbildning/
14. I analys med logaritmen av antal publikationer har ålder, utbyte med vetenskapliga miljöer och handledarens publiceringsvolym lägre signifikansgrad. Variabeln ”andel doktorander i gruppen” har högre signifikansgrad.

KUNGL. INGENJÖRSVETENSKAPSAKADEMIEN